

Svetlana Radojković Mihajlović je rođena u Požarevcu u jednoj starosedelačkoj porodici.

Živi i stvara u rodnoj kući na prostoru svojih predaka. Školovala se u Požarevcu i Beogradu.

„Život je maraton“ je njena sedma knjiga, ali prva sportske tematike. Kažu da ljubav koja se rodi u detinjstvu ostaje do kraja života. U sportsku salu ušla je sa sedam godina i sa dosta uspeha se bavila sportskom gimnastikom. Atletika joj se sama nametnula pobedom u jednom krosu kao dvanaestogodišnja devojčica. Istrčala je nakon toga niz kros trka, uličnik trka, trka na prugama od 400-1500 metara. Sportom je počela rano da se bavi ali na žalost rano i prekinula. Posle jedne teške porodične tragedije, nikada nije mogla u pravom smislu da mu se vrati. Stala je tik pred vratima seniorske konkurencije. Ipak sport je do danas ostao njena velika ljubav.

Prvu knjigu pripovedaka „Inat“ napisala je i objavila 1994. godine, koja je doživela i ponovljeno dopunjeno izdanje već 1998. godine kao „Inat II“. Usledio je roman „Govor duše“ objavljen 2003. godine, koji je po nekim kritikama njeno najbolje delo. Usledila je potom priča-roman „Posle sna“ 2008. godine. „Spomenar“ je knjiga dokumentarne proze i objavljena je sa blagoslovom Vladike braničevskog gospodina Ignjatija godine kada je objavljena njena šesta knjiga „Osmi dan“, 2010. godine.

Njene priče krasile su i radio talase kao što su : „Radio Beograd“, „Novosadski radio“, i brojne lokalne radio stanice...

Dobitnica je Karađorđeve povelje za novelu „Prinčeva bajka“. U antologiji „Pod vizantijskim nebom“ uvrštena je Svetlanina pripovetka „Stara mala“.

Na konkursu lista Reč naroda „Milivoje Ilić“, priča „Prečica“ osvojila je treću nagradu.

Priča „Vrg“ je ušla u zbirku „Najbolja priča Pirota 2015“.

Svoje tekstove je često objavljivala u dnevnim i književnim časopisima kao što su: „Ekspres politika“, „Bazar“, „Večernje novosti“, „Stig“, „Tokovi“, „Agape“, „Glas banata“, „Niške novine“, „Građanin“, „Reč naroda“ ...

svetlanaradojkovicmihajlovic@gmail.com

Priča Vrg je uvrštena u zbirku
„Najbolja kratka priča Pirota 2015“.

VRG

Znaš šta prabako Kajo, e sad si me mnogo naljutila. Od kako ti i ja na ovaj način komuniciramo prvi put sam te ja prva prizvala. Ma nije valjda da to nije pravilo na nebesima. Ovde na zemlji odavno nema ni reda ni pravila.

U tim mojim besanim noćima malo, malo pa mi baneš nenajavljeno. Samo da znaš nisi mi uvek bila dobrodošla. Čim se upale nebeske svetiljke i mesec pomoli glavu, eto te. Od svih mojih noćnih posetilaca uvek si prva dolazila a bogami najviše se zadržavala. Daviš me tvojim savetima, prekorima sve dok ne cikne zora. Baš, baš lepa zahvalnost za sve ove godine što sam ti naminjala kafu i to pravu a ne onu "Divku", koju si ti pila. Uz kafu ti namenim i damsku filter cigaru. Odneseš ti cveće upalim sveću i zurim u onu tvoju sliku jedinu koju si imala. Šta hoćeš više od mene?

Zašto mlatiš tim štapom, što mi pretiš? Zbog cigareta da povučem reč. Nerazumem, pa zar nismo zajedno krišom pušile u podrumka vrata? Ono što jeste, jeste, nisi bila neki pušač ali znala sa uživanjem da cimneš po koju. Molim te da prestaneš da mlatiš tim štapom. Polomiću ga časna reč, na komadiće. IH... koliko puta me je taj štap stigao kad nisi mogla da me uhvatiš. Sećam se, da si sa njim odlazila i na spavanje. Kraj uzglavlja ti je stajao. Nažalost baba, ja odavno nisam dete. U godinama sam onim tvojim kad si žarila i palila ne samo u našoj porodici i familiji već i u mali, more i van nje. Što znači: Dovoljno sam stara da sve razumem a još uvek mlada, da ništa naumljeno ne može da

mi se otme i da odavno ne postoji što ja ne smem a hoću. Često razmišljam o tebi i danju, sve sam ubedenija da mi ti odozgo šalješ neke signale. Ne znam kako, ali ih šalješ.

Uvukla si se u moj stas, glas, u moju narav u svaku moju poru. Hvala ti onoliko... zeznula si me za ceo život dobroooo. Šta je sad opet, čemu sada to durenje? Aha..dobro... kažeš da ne psujem. Izvini nisam ni primetila. Ali kad smo već kod psovanja i ti si znala da opsuješ sočno. Pravdala si to govoreći da je bolje da i žene psuju nego da kunu. Kletva, govorila si, stigne kad - tad a psovka ode sa vetrom. I gde sad ono stado? Da, da, kod tvog "darežljivog" uvlačenja u moju ličnost. Po tebi su trebali i da mi nadenu ime, Katarina. Lepo ime i mnogo mi je žao i danas što ne nosim to ime. Protiv kumovske reči se nije smelo. Kažu , da nisi ni ti zucnula kada mi je kum nadenuo ovo ime koje nosim.

Zaronim glavu u šake, zažmurim a brojne slike tebe prolaze kroz moju glavu. Nisam te kao dete volela, nisi mi se ni sviđala. Spečena, sivog lica, preozbiljna, brza .. Jedino sam volela da slušam kad zapevaš. Posluješ po dvorištu ili u bašti i kada začujem "Ajde Kato , ajde zlato"- prestanem da se igram i slušam, u uši se pretvorim sva. Znala si i za slavu da zapevaš i svi su te rado slušali, molili su te da pevaš još. Na tom polju ti nisam dorašla ali su zato moja deca muzikalnija i obrazovanija od tebe. Što se tiče savetovanja i recepata za sve i svašta ni tu ti nisam ni do malića. Rođena si za savetnika. Ovi današnji savetnici, što za velike pare savetuju ministre, predsednike, direktore, ni do kolena ti nisu a imaju neke fakultete. Nije nikakav propust što ne znaš šta su savetnici. Ma batali te savetnike, to retko ko i zna i razume, pa nikom ništa. Ni nas dve niko ne razume pa nikom ništa a možda je tako i bolje. Kako bre, šta kod nas ima da se razume? Alo baba, mučni malo glavom, čačni tu stranu mozga gde stoji logika. Evo, sada ću da ti objasnim: Ne daj bože, da nas neko

može obe da vidi i zna da nam čita misli, kako bi se o tome govorilo. Šta kažeš, ko im kriv što su glupi. Lako je tebi da tako kažeš, jer bi se sve prelomilo preko mojih leđa. Odmah bi se reklo da nisam u vinklu. Ni danas ta vrsta govorkanja nisu bezazlena. Ma gde su danas pametniji ljudi, bolje i lakše se živi. Malo sutra. Bez izvinjenja debelo si se zajebala ili te neko debelo slagao. Od kako pamtim sebe ja u životu igram isključivo odbranu. Izubijana sam na sve strane gore nego onj tvoj izandali lavor u kome si držala zrnevlje za živinu. Samo me zamajavaš kao ovi političari nisam u stanju da te pitam za ono zašto sam te prizvala. Koliko puta sam ti već rekla :nisam odavno dete, baba, ja sam baba. Dobro, još nisam prababa ali bože zdravlja biće i to. Samo, ipak ne bih volela da doživim tvoje godine. Gledaj , poradi nešto po tom pitanju, bar ih malo skrati.

Joj, joj, iscepa mi glavu baba Kajo! Zveknu me po sred ovog žulja. Au...čvrga mi izađe. Maa, pusti me, uh... kako me boli. E, sad je dosta. Još pitaš od čega mi izašao žulj. Pa čvoruge izlaze od udarca. A žulj od rada. Pošto mi mozak bez prestanka radi, i danju i noću razmišljam, dumujem, izašao mi žulj na mozgu od razmišljanja. Ni od rada a ni od razmišljanja danas vajde nema. To je nešto slično ko ono tebi kada su izlazili rogovi od

mene kada sam bila dete. Ne dao ti Bog da dođeš kod nas kobajagi živih na tri dana, ni prvi dan do podneva ne bi izdržala. Pobegla bi na onaj tvoj svet glavom bez obzira. Ajd, molimte, malo spusti loptu, nikako da dobijem priliku da te pitam za taj recept koga si mi prepisala kada mi je bilo 12,5 god. Ako zakaasnim da prenesem taj recept ti ćeš da budeš grešna i kriva a te stvari nisu za šalu.

Načomrdi se Kaja, ispravi ,izvadi uši iznad marame i upilji u mene.

..... Toga dana sam došla sa Jastrebcu sa kampovanja na kome je bilo održano i takmičenje u gimnastičkom višeboju. Moja ekipa je zauzela treće mesto u ekipnom plasmanu a ja sam bila prva u dve pojedinačne discipline i mnogo sam doprinela tom trećem mestu. Bože, kako sam bila ponosna i srećna. Svi ukućani su mi postavljali neka pitanja i zahtevali da budem opširnija. Ti i tata ste bili odsutni. Otac je bio na poslu a ti po običaju na pijaci jer je bio pazarni dan. Koliko se sećam, ni jedan nisi preskočila dok si bila živa. Reč po reč i neko me je oslovio "malom Kajom". Toj neslanoj šali se pridružiše i ostali ukućani sa potsmehom. Pribegla sam pretnji rekavši da ću da ih tužim kada se vratiš. Nasta muk, pa molbe da to ne učinim, ja se sažalih i grunuše mi suze na oči i ja istrčah u donju avliju da plačem. Tvoji nepisani zakoni su se poštovali a između mnogih i taj. Svako ko bi imao potrebu da plače da se ljuti ili svađa, morao je da ode i iskali bes u donjem delu dvorišta gde su se šepurile otrcane udžerice. Mogao je da bira: Koš, magaz, tor, štalu ili pak gradinu.

....Čučala sam ispod improvizovanih drvenih stepenica kojima se pelo u koš i ambar. Dugo, dugo sam tu plakala i strepela šta će se dogoditi kada se ti budeš vratila kući. Kada sam čula kako kažeš "Sad ću je ja nađem", hitro se približavajući budžaku gde sam sa sklonila, otsekoh se. Kada su nam se oči srele smesta su usahle suze. Glas nisam mogla da izustim. Očekivala sam da ćeš da me ščepaš za grudi i izvučeš iz tog budžaka kao mnogo puta do tada. Provukla si tvoju žuljevitu ruku između dva stepenika i stavila na moje grudi. Prestadoh i da dišem. Potom si sela naspram mene na jedan stepenik i zapitala: "Ko te Lane moje tako naljuti, da ti to srdašce treperi ko u uplašenog zeke?" Jel te ovi naši zadevali da si mala Kaja? Htedoh da odgovorim ali reči nisu izlazile iz mojih ustiju. Sva sreća, ko zna šta bi se dogodilo da sam ti odgovorila. Ajde, idemo mi u kuću da se sladimo slatkom i popijemo kafu, dobro će obema da dođe. Tu noć dugo nisam mogla da zaspim i da razlučim da li je sve što se događalo između mene i tebe san ili java. Ipak, osećala sam u dubini svoje male duše da će se između nas mnogo toga promeniti.

Sledećeg jutra probudila sam se od tvog glasnog vabljenja živine. U kući gluva tišina, nigde nikoga. Kao da te sad gledam: kokoške, ćurke patke, svuda oko tebe dok im ti bacaš zrnevlje iz onog tvog izubijanog lavora. Odmah me zapita: Jel ćeš da vadiš vodu ili da vodiš živinu u gradinu? Vadiću vodu, ne znam ja lepo da vabim živinu.

Tebi se nije smelo reći neću i to nisam tebi nikada izustila. Uz glasno pi pi pi... puj... puj... kva kva, ćuk, ćuk, odlazila si prema gradini a živina te poslušno sledila. Bilo je puno praznih sudova oko bunara. Trudila sam se da ne prolivam vodu oko opsega, da se ne polivam. Završivši sa vađenjem vode htedoh da zakačim kofu o klin koji je bio previsok za mene pa sam se propinjala na prste, bezuspešno nekoliko puta.

Daj, ja ću to - rekla si i spretno okačila kofu. Uхватила si me za obe ruke posedajući me na panj iz zadnjeg opsega koji se nije video od raskošne dudinke na kojoj sam često "visila". Na drugi panj si sela ti. Gledale smo se nekoliko trenutaka ćutke .

...Viš, uskoro ćeš i ti da se zadevojčiš kao sve tvoje vrsnice. Već idu na zapis, u kolo ,na korzo. Zbog tebe me mnogo stra. Stra me od ti momčići koji se vrzmaju oko tebe ko kopci. Ne smetaju mi više ni te gaće iz kojih ne izilaziš. "Baba to nisu gaće- rekoh kao iz topa. Ćut! Znam ja da je to šorts, nisam toliko glupa. Ali za mene su gaće. Htedoh da ti kažem da ja još nemam "na sebe", ali nisam mogla da izvučem ruku iz tvojih jakih ruku da bih šakom prekrila usta. Tada se o tome govorilo šapatom više mimikom i sa šakom preko ustiju.

Dete će te ogrote, orezile i ne smo tebe već celu familiju. Opoganiće i one koji će tek da dođu, tek da se rode, ni krive ni dužne. Za čast mora svako da se dobro potruđi. Dis bila celu prošlu nedelju? Joj, šta mi kroz glavu nije prošlo. Od vućanja od stra, pocepala sam guber očiju mi. Slušaj šta ti pričam; Kad dođe vreme da se sa nekim momčićem zbližiš, i čim osetiš da ti se lice žari da ti se milina razliva grudima ti odma beži, trči. Uzmeš ovaj vrg i zapljusneš se nekoliko puta dol ladnom vodom. Odma će da drukče rzmišljaš. Tako nekoliko puta i će pregoriš. Ti si na men, brzo će se oladiš! Posle sti muški mož dideš na kraj sveta, dlaka sa glave neće da ti fali.

Recept ti je odličan, lično sam ga isprobala. E, sad, reci mi, da li taj recept mora isključivo da se vrgom primeni. Vrgova nema odavno a o njihovoj primeni da ne govorim.

Svašta od tebe. Pročitala si brdo knjiga a o tom ne možeš sama da prosudiš. Mućni ti sad glavom.

Puće zora, baba Kaja se uzvrpolji i pohita za usnulim mesecom . Hvala ti nana Kajo mnogo, odoh da odmah "prepišem"recept mojim unukama, neće im biti na odmet. Strah je i mene da ne zakasnim. Sva sreća, te imam jedan vrg okačen u kuhinji kao suvenir, ukoliko sa drugim sudovima ne uspe primenjivanje recepta.

Na konkursu lista Reč Naroda "Milivoje Ilić"
priča prečica je osvojila treću nagradu

P R E Č I C A

Sveštenikove reči ošinuše ga kao nekada kamdžije gazda Tvrтка. Preplavi ga stid, smrači mu se pred očima. Jedva Borislav pogodi crkvenu kapiju. Tromim korakom uputi se prečicom ka svojoj kući. Čim zadje u ulicu, iz neke teške tame, iskrсну mu život kao na dlanu. Izroniše mu svi oni koji su mu otimali, ponižavali ga i učinili da njegov život bude takav, kakav je.

"Kakva molba, kakva pravila? Kad nisam molio tamo gde je trebalo i kada je trebalo, neću ni za opelo!"-prenu se Borislav od sopstvenih misli i na brzinu se prekrsti rekavši : "Grešna mi duša... šta ja to pričam"?

Tokom života u svojim bunilima i nemoćima, često je prolazio tom ulicom. Od kada zna za nju, zjapi ona vazda prazna, izlokana i sablasno tužna. Tu više ne može da se sretne ni pas lualica. Čak je i kaldrma mestimično utekla sa puta. Starinske napuštene kuće sa propalom ćeremidom, stidljivo vire kroz raskošne orahe, čije se grane prepliću, dotičući zemlju. Na mestima pobeglog kamenja izrasta visoki burjan. Svi je izbegavaju, a ona je prečica za centar, za crkvu, do škole se njom najbrže stiže. Meštani ovu ulicu nazivaju Karakondžulskom, Gatarskom, Prečicom.

Bilo koji naziv da pomeneš, sagovorniku će se stvoriti slika velikih drvoreda oraša sa obe njene strane, čije plodove odavno niko ne koristi. Razgrađeni plotovi i torovi, na sve strane razrušene štale. Boravi tu dugo muk i pustoš, Za vreme bombardovanja kada je grad ostao bez vode, apele nadležnih da se koristi voda iz postojećih bunara u toj ulici, poslušali su samo ludo hrabri.

Oni koji se usudiše da probaju tu vodu, kažu da je pitka, čak lekovita. Daleka pamćenja varošana govore da se oko tih bunara događalo mnogo toga. Oni koji bi kojim slučajem zalutali tuda, pričali bi dugo o osećanju teskobe, koja ih je spopala, mada nisu znali ni jedan podatak iz istorije te ulice.

Na samom vrhu te ulice postoji "devojački bunar". Naime, za vreme Turaka u njega je skočila obeščašćena devojka. U skorijoj prošlosti, kod bunara sa đermom, posvađale se braća od stričeva i izbodoše na smrt. Šapuće se da se tu u poslednje vreme završavaju neki prljavi poslovi. Iako je tu vreme odavno stalo, kod donjeg bunara često ostaje štrvalj i tragovi gatanja. Retko ko se usuđuje, naročito u nekrštenim danima da i pogleda put te ulice, ka kojoj se sliva bezbroj uličica.

Sedi Borislav kraj tog bunara sa đermom, sa naporom usporava ritam sećanja i podvlači crtu ispod svakog događaja, od kako pamti sebe. Na tom mestu kao dečaćić izgubio je oca. Taj događaj mu je još uvek maglovit, ali sve ono što je dolazilo posle, bilo je jasno i stalno prisutno.

Poniženja, beda, tuga svake vrste. Ubeđen je bio da je sve počelo, sva njegova nesreća, baš ovde, kraj bunara. Majka, često se sećao majke, sva njegova razmišljanja poticala su od nje. Onoga dana kada ga je napustila, trebala je da ga bućne u ovaj bunar. Odmah pošto se preudala, postao je pastorak celom svetu, pa i sopstvenom životu. Još uvek je bio dete, kada je počeo da radi za nadnicu ili za pozajmicu. Na taj način obezbeđivao je radnu snagu kada je to bilo potrebno njegovoj kući i okućnici.

Mladost, luda i hrabra, misli da može sve... Činio je sve za svoje životno spasenje. Čemu tolika borba, da se opstane po svaku cenu? Boriti se sa sudbinom, to je samo odlaganje muka i sudnjeg dana.....

2

Bol mu zapara grudi, usta ostadoše u grču neuspelog osmeha, kada ugleda svoju Nevenku.

Nagnuta je bila nad koritom veša, ispod strehe gazdinske magaze kome danas služi. I danas su joj rukavi zasukani iznad laktova, a kećelja sasvim mokra. Tu je i Obrad, mota joj se oko skuta.

"Eh, kida se tamo gde je tanko"- zaječa Bora.

...Iz dubokog bola i košmara trgoše ga Obradove petice. Pljuštale su kao od šale. Tada je Borislav rešio da po svaku cenu nadmudri sugbinu. Trajala je ta borba čitavih šesnaest godina. Oboje su se nažudovali svega tokom Obradovog školovanja. Nikada se momak nije požalio na bilo šta. Kada su svi imali oni nisu. Fakultet je završio u roku. Kući dođe sed, beo kao ovca.

Posao... koji crni posao? Danas za posao treba imati i pare i vezu. Oni to nisu imali.

.. "Kada li sam to pogrešio? Trebalo je da budem uporniji. Pred đavolom sam trebao da kleknem zbog svog deteta",- mučnne dileme i pitanja ostajale su bez odgovora.

"Slušaj ti sinko, nemam ja taj fakultet, ali sam doktorirao na životu! Kakav to život vodiš? Ne sviđaju mi se ti ljudi što samo na kratko dođu po tebe, i ti odlaziš! Danima te nema, pa onda danima ćutiš,, spavaš.... Vidim... obukao si se, imaš mobilni, kola, pištolj.... Odakle sve to?

"Telohranitelj sam tata!

"Au... Obrade, zar ovima što ne znaju peške da idu"?-prekide ga na kratko otac.

"Tata, kao prvo, to bolje vreme za koje ti kažeš da će da dođe, ja nemam vremena da čekam. Čitav život si straćio čekajući to vreme i nisi ga dočekao. Pusti me! Drugo je sada vreme, drugi ljudi, nove potrebe...

"Sinko, sve je drugo i sve novo, samo je smrt ista. Doduše i ona se razlikuje, samo joj se ishod nije promenio ".-potišteno reče Bora i izađe iz Obradove sobe.

Ne prođe dugo a Obrad u zatvoru. Udesili ga za vrbicu. Bila je tu neka pucnjava, razračunavanja, dilovanja. Sve je to rečeno Bori u istražnom, kada se raspitivao za sina. Tu i tamo se zuckalo, da su se glavni krivci oprali i da je momak "žrtveni jarac". Ipak

„pustiše Obrada da se brani sa slobode. Mladić se odmah zatvori u sobu, ne izlazi, čuti, nikoga ne prima. Trajalo je to nekoliko dana... i presudi sebi.

...Ništa nam oče, u životima nije išlo kako treba. Shvati, uzrok nije u nama, u nama je posledica.

Kroz prašumu života ne mogu više. Oprosti! Tako je glasila kratka sadržina Obradovog oproštajnog pisma.

Jedva ga klecave noge uspraviše uz opsege bunara. Vetar piri uz šum orahovog lišća, a u glavi Obradov glas odzvanja, kao da ga doziva. Iz očiju boje neba sručila se kiša, i poče da remeti nežnu površinu vode, iz koje priziva lik sina koji mu se smeši. Ote se bol iz grudi i nesta u dubini. Očev lik, beše mu i danas maglovit. Oseti samo kako ga toplo i nežno prihvata košćatim rukama.

Nesanica

Svakodnevno se događaju čuda koja ne primećujemo, kad - kad ih osetimo i skloni smo da ih negira-mo, potisnemo, retko se usuđujući da se sa njima suočimo. Oni koji su prešli crtu između dva sveta i našli se u među prostoru ili u vanvremenu normalno je, uslovno rečeno i da se srode sa svojim poremećajima, bolestima, čudima i mislima. A misli su čudo. Inso-mnija ili nesanica nema samo negativnu stranu. Po-nekad su to noći kad lični mehanizmi odbrane rade punom parom. Često, ali i nenadano u njima se odvija-ju nezaobravne avanture, putovanja po beskraju, druženja sa davno umrlim velikanima. Zgužvani problemi se ispeglaju cikom zore. Bane tako, doduše retko, ša-la na sopstveni račun pa se slatko ismeješ, razumeš i opravdaš sebe zbog nekih postupaka. Samo u besanim noćima kreativnost može da dodirne fantastiku.

U nekom noćnom bdenju postajem bogatija, bar za jednu otkrivenu tajnu. Bolujem od insomnije to jest od nesаницe, pa šta. Nema te bolesti i muke sa kojom čovek rešen da živi neće da se srodi. Istini za volju, ja i jesam noćni tip. Pošto svakoj bolesti prethodi predispozicija, odrednica noćni tip s' godinama je polagano, ali sigurno prelazila u sporadične besane noći i stigla u tešku insomniju. Neko vreme bili smo dobro zaratili nesanica i ja. Osetivši da je prevršila meru, latila sam se oružja. Najpre su mi neko vreme bili potrebni blaži sedativi. Zatim sam im pridodala i praktičnu primenu iz mnoštva priručnika i knjiga o nesanicima. Brojala sam ovce, brojala do sto, dvesta... Potom sam brojala od dvesta unazad. Udisala duboko, izdisala do daske kako bih se opusti-la. Začepljivala uši tamponima, štitila oči maskom za spavanje. Kako je nesanica bila sve upornija, maga-rac joj ravan nije, nabavila sam jače naoružanje. Sve moje metode uspavlivanja nisu davale rezultate. Jači sedativi, pa sve jači, do maksimuma i stigoh do opija-ta. Taman sam pomislila da sam toj aveti stala na šiju, ono ćorak. Jesu interesantne te sporadične besane noći, ali potpuno se lišiti sna je užas, jer vas umor skoli da maltene ne znate kako se zovete. Ne, nije to najgore što vam se može dogoditi.

Moja pohabana kičma je sve teže podnosila ta naporna noćna bdenja, pa makar neka od njih bila i sadržajna.

Ne leži vraže od tih opijata podrndalo mi sr-ce, a pritisak činio salta mortale, čas gore, čas dole. Kad je lepo vreme lakše je i nesanicima i meni. Noć o kojoj govorim bila je tiha, topla, prijatna. Sa svojom sve češće gošćom insomnijom morala sam kako tako da sklopim neki dogovor. Opijate moram da proredim, jer sam se „dobro navukla“, a nju moram da istrpim pa „kom' opanci,

kom' obojci“. Osetivši da nastupajuću noć neću oka da sklopim pokušah da nešto korisno uradim. Ne dade mi veštica.

I tako dumujem, blejim, razmišljam, sanjarim, pušim, gledam u ozvezdalo nebo. Dugo sam te noći slu-šala ljubavni poj slavuja. Misliti danju i misliti noću o istoj temi, nije isto. Uh... koliko sam monodra-ma izvela zamišljenim sagovornicima i beskraj. Pr-edivna i zahvalna je to publika. Moji najčešći sago-vornici u tim bdenjima su pokojnici. Ne, nije mi ne-prijatno kada sa njima razgovaram. Pošto oni nemaju moć govora, ja osluškujem mislima tu njihovu živu svest i promišljanja. Nekada neka čarobna noć me ča-sti društvom značajnih gostiju u mislima. Lecnem se samo kad - kad od tih gostiju kad dobijem povratne in-formacije, mišljenja, naum. Ne hvalim se, možete mi verovati, a i ne ljutim se ako mi ne verujete. Razgovarala sam sa Drugom Titom, sa Milošem Obrenovićem, sa samim Bogom. Odavno nisam Boga prizivala, jer poslednji put kada sam bila oči u oči sa njim, bilo mi je više nego jasno, da je i on digao ruke od nas. Nadam se, na neko kraće vreme. Ovoga puta da ću prednost ličnosti iz daleke istorije, zbog dramaturgije koja mi se ukazala. Dan koji je prethodio toj nezaboravnoj noći, bio je krcat ludilima i glupostima koje iole normalan čovek ne može da svari. Pod tim pritiskom donosila sam pesimistički zaključak: Da nama kao naciji i svakom pojedincu spasa nema niotkuda i niodkoga. U tom misaonom metežu, pao mi je napamet car Dušan Silni.

Usput pomislih da on lično, kao ni njegov za-kon ne bi pomogao. U neki bog zna koji noćni sat, odjedared banu on, lično. Oseća se vonj njegovih viševe-kovnih starih odora.

Govori brzo, iskreno iz duše! Nisam ja pote-gao iz večnog snivališta da mi ti sad drhturiš i trepćeš - reče mi odsečno i ljutito. Rastresoh glavu, da bih došla k' sebi i uplašeno počeh da mu referišem. Selekciju stanja i događanja u nas činila sam munjevitom brzinom. Trudila sam se da ga obavestim o najdraštičnijim pojavama, događanjima. Spomenuh i neku aferu.

Car, me gleda belo. Potom počeh da koluta očima. Zatim da se leluja. Mahnu, pa odmahnu rukom, što ja razumeh da je dosta. Car se jedva pomeri sa mesta, na jedvite jade okrete se i ode bauljajući.

Još nisam došla k' sebi, uspeh samo da bacim pogled niz moju strmu dugačku ulicu tek da utvrdim kud je otišao car. Ne videh cara, ali ugledah nepre-glednu kolonu ljudi koji ćutke odlaze ka' centru. Ništa mi ne beše jasno, ali se iz radoznalosti priključih začelju kolone. Kad stigismo do centra dične va-roši, trg je već bio krcat ljudima. Ka' centru su dolazili ljudi iz svih pravaca i ulica.

U samom centru trga sedi car Dušan i nadgle-da već započeto izvršenje kazni. Na koju god stranu da okreneš glavu, jezivi prizori. U jednoj gomili behu ljudi kojima je osakaćena desna ruka. Nekome prst odsečen, drugima šaka, a beše i onih kojima beše odsećena ruka do ramena. Sklanjam oči od tog mučnog pri-zora, ali se one zaustaviše na vešalima. Bezbroy be-životnih tela njijaše se na njima. Mnoge ljude sam prepoznala. Neke sam i lično znala i mislila da su zemaljski anđeli. Uočih one čije sam pojavljivanje če-sto viđala na tv ekranima. Neki mi behu poznati iz štampe. Moje zaprepašćenje je eskaliralo kad ugledah veliku grupu uštrojenih ljudi. Ne znam, ali hoću da verujem, da kastracija nije izvršena samo kao kazna za zlodelo, već kao preventiva zbog bolesti. Zanimljivo broj beše onih kojima je odsećeno uvo. U trenutku svatih da sam ja isključivi „krivac“ za bes cara. Po-trčah prema njemu, padoh mu na skute.

Molim Vas, preklinjem da budete malo blaži, bar ovaj put. Izumrećemo kao dinosaurusi. Kuku... jedna trećina Srbije sakato, jedna polovina evnusi. Ova šačica ljudi koji mi pomažu u moljenju cara teško će moći da nas preporodi. Duša im je odavno u nosu iz raznoraznih razloga. E, sad, jeste da ja niz godina patim od nesanice ili ti insomnije, ali sam sigurna da ovo nije bila halucinacija. Nije to bio ni neki polusan u nekom kratkom dremežu. Sve ovo napred ispričano, dogodilo se u par minuta. Jer oni koji pate od nesanice, imaju običaj da često gledaju na sat. Ako je to bila mašta, nije dobro, iz razloga, što mi je i mašta počela da poboljeva. Ne pravda me to što sam decenijama okružena ludilima raznih vrsta. Zamisite, da mi na maštu i vizije udare PDV? Odakle da platim taj namet?

Mooree, ljudima treba zabraniti dekretom i da misle, a kamoli da maštaju.

Ni senke nema - trka života

Uzvišeno je biti Olimpijac! Na trenutke se osećaš kao božiji anđeo. Evo, već nekoliko dana od kako se ovde nalaze sportisti i njihovi stručni šta-bovi od dvadeset drugog novembra, svi su još pod impresijom svečanog otvaranja četrnaestih po redu Olimpijskih igara, koje se održavaju u Melburnu. Svi još osećaju tu uzvišenu jezu koju je izazvala ceremonija otvaranja. Pri samoj pomisli na te trenutke zatrepere damari i jače zakucaju srca. Ne zna se šta je tim povodom impresivnije; da li defile sportista koji su zračili lepotom, osmesima, razdraganom mla-došću i energijom. Posebnu, neku nadstvarnu čaroli-

ju činile su raznobojne, razmahane, lepršave zastave iz svih zemalja koje su došle na Olimpijadu. Duž staza kojima je izšpartano olimpijsko selo gusto postavljene kandelabri sa svetiljkama u bezbroj boja čine svake večeri i noću neku posebnu atmosferu. Učini se za trenutak da si na zvezdanom nebu. Svečani defile sportista jeste naporan ali i neponovljiv doživljaj. Doživljavaju se prijateljstva, razmenjuju adrese, simboli i zastavice, kao u raju, ma kako pojedinac mislio o toj apstrakciji. Ta bučna i svečana atmosfera u olimpijskom selu naporna je i za sportiste ali i neponovljiva i nezaboravna. Nikako nije formalnost polaganje zakletve sportista i sudija. Manje - više ta ceremonija natera na preispitivanje svakog takmičara ponaosob. Na kraju svečanog otvaranja poleteli su golubovi mira, onoliko broj koliko je sportista prisutno. Na nekoliko minuta napravili su beli tampon između neba i sportista na stadionu. Zatim su dugo obletali, činili virtouzne bravure na oduševljenje gledalaca ali i sportista. Čini se da su golubovi bili svesni svog značaja.

Lepo je u Australiji, olimpijsko selo podseća na mali raj iz čarobne mašte. Sve su učinili Australijanci kako bi ove igre koje oni organizuju bile najbolje do sada. Jedino ništa ne mogu ovoj paklenoj vrućini. Na sve strane predivne fontane iz kojih šiklja voda i dok ih gledaš činiti se ili je to zaista tako da se i voda u fontanama ugrijala pa na trenutke vidiš paru koja treperi. Domaćini su gostoljubivi. Sve vam je na raspolaganju. Udobnost je na visokom nivou, raskoš tehnike, ishrana, smeštaj. Borilišta i staze do perfekcije pripremljeni. Svu tu lepotu, koju mnogi u životu više neće videti, iako im je pružena, gotovo i ne primećuju. Sportisti su preokupirani svojim učesćem. Čak i oni što su završili svoja takmičenja ne koriste da se opuste i uživaju. Mnogi tuguju, brojnije su nade od medalja. Oni koji su ih se domogli ne mogu da predahnu od novinara, prijema i intervjuja.

Sportistima iz Evrope ali i iz drugih krajeva sveta gde nema tropskih vrućina ovaj pakao od vrućina nikako ne odgovara. Sve čine takmičari i njihovi stručni štabovi kako bi se što bolje i brže aklimatizovali. Nije lako prilagoditi se velikoj temperaturnoj razlici, pogotovu je to teško onima koji su došli iz minusa na plus četrdeset stepeni celzijusa.

Kada su sportisti u pitanju, pogotovu kada je reč o velikim takmičenjima svetskog nivoa gotovo se uvek naglašava, u stvari prenaglašava velika druželjubivost. Istina je da se tu sklapaju velika prijateljstva i ljubavi koje se i brakom završavaju. Ipak, to je sve u nekim umerenim procentima kao i u drugim

oblastima života. To se događa, ali ne sa neposrednim rivalima. Veća je komunikacija među sportistima iz različitih grana sporta.

Među maratoncima vlada neki čudan mir. Svi se izbegavaju. Vlada neka neprijatna tajnovitost. Samo se čuti. Čak i oni koji se odavno poznaju kao protivnici sa drugih maratona širom sveta, svi su umukli. Nema razmene iskustava bilo koje vrste, niko da zuci o svojim pripremama, rezultatima, o taktikama.

Treninge svi obavljaju samostalno, samo neka solo istrčavanja.

Za finalnu olimpijsku trku u maratonu u Melburnu, izborilo se 46. trkača iz 28. zemalja sveta.

Čak i dvojica trkača Mađara, treniraju odvojeno. Mađarski maratonci bili su uvek ti koji su dizali raspoloženje, širili pozitivnu energiju gde god bi se našli, u bilo kom kraju sveta. Sada je to potpuno izostalo. Sigurno i da ova velika vrelna utiče na maratonce. Svi su nekako malaksali, umrtvljeni, nije im ni do čega.

Već nedelju dana temperatura varira od trideset do četrdeset stepeni u hladu. Hlada nigde nema, ni senke nema. Sve je pritisla teška nervoza. Uvek se na takmičenjima oseća njen dah ali ovo je već ludilo. Svi to osećaju i ubeđuju sebe da je na predhodnim takmičenjima bilo bolje. Nema vajde od

upoređivanja ali bi bilo dobro da se bar nešto promeni.

Okolina je veoma čudna i svakim danom sve čudnija. Pored puta nema drveća. Kuće su dosta udaljene jedna od druge. Sve više smetaju i smaraju neumorni skupljači autograma. Na svakom koraku ih ima i svuda. Ispred olimpijskog sela sačekuju sportiste. Uspeavaju da uđu i na stazu za vreme treninga. Kad se izađe u grad to je posebna priča. Zaboli te ruka od potpisivanja; ovde ne nasrću samo na pobednike i dobro plasirane. Dovoljno je samo da vide trenerku i amblem zemlje. Niko se ne usuđuje da se drzne i ne da autogram. Sevaju blicevi na sve strane. Uslikaće te i evo te sutra u australijskim novinama na naslovnoj strani u negativnom kontekstu. Zatopek se umudrio, ne možeš da ga prepoznaš.

Loše je raspoložen od kada je došao, kaže da se loše oseća. Trening je uvek bolje obaviti u društvu. Tek posle nekoliko dana Miha i Mimun ugovaraju zajednički trening. Na dvadesetom kilometru tog treninga nebo se otvorilo. Jak i dug plju-sak ih je uhvatio. Maratonci mokri do gole kože završavaju trening ranije. Bolje da nisu ni ugovarali trening, obojici nije prijao.

Ipak Miha saznaje da je manje brz od Mimuna i to ga uznemirava. Brinu ga i tetive koje ga više bole. Ruše se nade, sve veći pritisak odgovornosti. U mislima postavlja svoje rivale, dobro ih poznaje, hoće objektivno da postavi sebe u toj trci koja će se za dva dana održati. Skoro naglas govori njihova imena: Za-topek, najveći favorit, zatim Alen Mimun (Francu-ska). Gubio je predhodne dve trke od njega na 10.000. metara. Tu je i Karvonen (Finska), mada se čini da on od svih maratonaca najlošije podnosi vrućinu. Na koje mesto staviti Huana iz Koreje, Kavašimu, iz Ja-pana, Filina iz Rusije, Nirberga iz Švedske i sigu-rno neko iznenađenje. Na maratonskim trkama i u že-nskoj i u muškoj konkurenciji uvek se događaju iznenađenja, svakako prijatna za sport uopšte. Nema šta krem, vrh svetskog maratona. Gde je tu njegovo mesto? - razmišlja. Realno, ovoga trenutka kada se sve uzme u obzir, prethodni rezultati, trenutno stanje, temperaturna razlika iz koje je došao..... „Ne ,ne, pa i drugi maratonci imaju problem sa tom temperaturom, ispra-vlja svoje mišljenje“. Realno, šta je uopšte realno u životu, a kamo li u maratonu? To je avantura u koju se ulazi uvek ne znajući šta će se dogoditi bez obzira na želju, taktiku, pripremljenost. Pomiren u mislima vidi sebe negde na petom, šestom mestu. Boriće se do poslednjeg daha, daće sve od sebe i šta bude biće. U njegovoj glavi, a i u glavama drugih maratonaca samo je jedna misao: “Da beše došao taj prvi decembar, da trka krene, onda će svima da lakne“.

Popodne vraćajući se sa tog treninga po pljusk u zatiče neobičnu sliku u salonu za odmor. Na okupu su svi maratonci. Čuje se žučna rasprava, ljutnje. Pridružuje im se i ima šta da čuje: satnica maratonske trke pomera se sa 9 sati ujutru na 13 sati i 30 minuta. Ne postoji gore vreme od podneva za početak maratonske trke. Obrazloženje su svi dobili u pisa-nom obliku: satnica trke u maratonu se pomera na 13 sati i 30 minuta, zbog obaveze njenog veličanstva kraljice Elizabete i zbog zatvaranja igara.

Nazdravlje! Samo je još to trebalo. Nade opet potonuše, sve se zbrkalo u mislima. Naviru nove misli koje još više obeshrabruju. Nekoliko puta padala su mu razmišljanja na te pripreme u Mariboru.“ Ko izmisli i zašto te pripreme pod Pohorijem gde je klima sveža? Svi su znali da je u to vreme u Australiji uvek paklena vrućina. Trebalo je da se priprema u Ulcinju. Tamo je uvek toplo“.

Slomljen od vesti zbog pomeranja satnice odlu-čio je da dan uoči trke ne trenira. Istrčavaće malo i raditi vežbe, a zatim će otići da podrži svog druga iz reprezentacije Velišu Mugošu. Od Veliše se pu-no očekuje, važi za jednog od favorita. Ubrzo razočarenje. Mugoša odustaje u toj trci.

... Jedva je osvanuo taj prvi decembar. Razvukla se noć pred trku kao gladna godina. Svi maratonci su tu noć loše spavali, na neke preskoke. Miha se nekoliko puta budio, ustajao, premotavao trku u kojoj je Mugoša odustao. Pre podne nikako da prođe, kao da su sati stali baš za inat maratoncima. Zvezda upekla, svima se čini da vrućina danas obara lični rekord. Nije im se činilo. U trinaest sati maratonci su ušli na stadion i krupno piše da je trenutna tempera-tura četrdeset dva stepena u hladu. Nikome nije jasno

gde je taj hlad, ni senka ne može da padne. Stadion krcat. Svi željno iščekuju kraljicu Elizabetu. Ona će biti starter za najtežu atletsku disciplinu, maraton. Ta trka je i šlager dana, posle trke obaviće se

ceremonija zatvaranja igara. Samo što se završilo predstavljanje trkača, nekoliko minuta pre pola dva, kraljica je na stazi sa maratoncima. Požuruju kraljicu telohranitelji, štite je od sunca suncobranima. Miha, okvašenu svoju legionarsku kapicu stavlja na glavu. Većina trkača stavljaju svoje kape, neki vezuju neke marame u neke interesantne čvorove. Start muš-kog maratona za čas se pretvorio u modnu pistu. Za razliku od londonskog maratona ovde se kraljica ne rukuje sa takmičarima. Hvala bogu da nema rukovanja i bilo kakvog protokola.

Na tom Londonskom maratonu Mihalić je izbo-rio olimpijsku normu za Melburn. Tada je trka kretala iz Vindzora. Pre trke postavili su ih u špalir i kraljica je išla od jednog do drugog atletičara sa svakim se pozdravila, pitala za zemlju iz koje dolazi trkač i svima poželela uspeh u trci kao i da svi završe trku živi i zdravi. Potom je pištoljem dala znak da trka počne.

... Najzad su ih sudije pozvale do startne crte. Stadion se utišao, muva može da se čuje. Začu se pucaj, krenula je trka kroz pakao. Koliko će se njih po-javiti ovde na stadionu, koliko njih preći ciljnu crtu i izdržati celu trku, koliko će usput njih odustati, slomljeni tempom, paklenom vrućinom, popadati, mnogi neće savladati neminovne krize. Videće se sve za nešto više od dva sata.

Prvih pet, šest kilometara sve je lepo. Svi su još pod utiskom svečanosti, kraljice i starta.

Poneki trkač upusti se u mali razgovor sa radoznalim no-vinarem iz pratećih kola. Naš junak Franjo Mihalić, malčice je odstupio od svoje isprobane tehnike. U većini trka prvih dvadeset kilometara trči rezervisano, a onda kreće u napad. Sada je na izmaku iz grada na je-danaestom mestu. Na petnaestom kilometru je već sedmi i tu.... peh, pad, zamalo da odustane...

Okrepna stanica; mora se uzeti nešto od osve-ženja. Usta su već počela da se suše. Sunce nemilosrdno prži. Trasa kojom trče nema drveća, objekata, senke nema. Na prvoj okrepnjoj stanici na petnaestom kilometru gužva i žurba maratonaca. Neko ga slučajno sapliće i on pada preko stola sa osveženjima, sve se ruši, sto, osveženja, sunčeri natopljeni vodom, sve je isprevrtano. Miha leži na zemlji nekoliko seku-ndi, malo razmišlja šta da uradi dok ga neki trkači preskaču, neki gaze i odlaze hitajući. Uspravlja se nekako i kaže sebi „Moraš da ih stigneš“. Svako drugi da se našao u ovoj situaciji odustao bi. Miha ni-je, ne predaje se on tek tako. Interesantno je da je kapica prilikom pada ostala na glavi, jer da nje nije bi-lo, teško bi izdržao žeženo sunce, - ništa da pirne.

Trajala je ta potera do dvadeset prvog kilometra. Još razaznaje ljude, još lepo razmišlja, mada su mu usta suva i ne pomišlja da se primakne okrepnjoj stanici. Još je pod utiskom pada od pre pola sata. Prvi put se okreće u toku trke, ne vidi nikoga, zbunjen je malo. I prvi put mu se čini da sanja. Na trenutke ne razaznaje da li je ovo san ili java. A kako bi vo-leo da ugleda Zatopeka, u duetu obojici bi lakše bilo trčati. Opet razložno razmišlja i pita: “Gde li je Zatopek“? Mora da je čehoslovačka lokomotiva ispred, u vodećoj grupi. Na razdaljini od oko dve stotine metara uočava konture pet, šest takmičara. Ulazi se u dvadeset peti kilometar, to zna po magli koja ga je obavila. Ništa ne čuje sa razglasa, a ništa ni iz pra-tećih kola ne razume. Umor je ubio sva čula. Noge ga još slušaju.

Pojačava tempo, brzo se primakao vodećoj gru-pi. Vidi ih kao u nekoj magli, kao u svitanje. Samo sa sigurnošću zna da je Alen Mimun iz Francuske napred. Prepoznaje njegovu markantnu pojavu, njegovu karakterističnu tehniku trčanja. Usta su mu sve suvlja, mozak ključa od temperature, pomalo mu se muti. Bez obzira na to oseća da ima još rezervne snage, ponovo pojačava tempo, započinje svoj dugi finiš. Neće više čekati Zatopeka. Ako je napred u redu, ako nije saznaće šta se dogodilo s njim posle trke. Sustiže prvog maratonca iz vodeće grupe. Obišao je Niberga iz Švedske. Opet mu se na trenutke čini da sve ovo sanja jer mu se čini da mu noge šljafuju kao kad u snu trči. Zna i da je to kriza koju što pre mora da eliminiše. To će jedino postići ako uspe da ponovo pojača tempo. Od tridesetog do četrdesetog kilometra već se svakom maratoncu čini da trči od jutra do ponoći, a ne tek dva sata.

U krajičku Mihinog mutnog oka zabelasala je svetla kosa Šveđanina. Za petama je Kavašimi iz Ja-pana brzo ga je obišao jer nije davao otpor. Da i hoće da uspori ne bi mogao, noge su uzele komandu. Susti-že Filina iz Rusije i Huana iz Koreje. Sa njima još malo da se sudari. Jedva je uspeo onako grog da prome-ni putanju. Ubrzo pada i Karvonen iz Finske. I danas se seća njegovog tužnog pogleda. Mišići na nogama su mu sasvim stegnuti, crpi poslednje atome snage jer je na tren video kako Mimun ulazi na stadion, stazu.

... Odjedared stravična buka od aplauza. Malo otrežnjen od te buke i vraćen u stvarnost pomisli: „Skoro će kraj. Izdrži, izdrži“..... Nailaze poslednja dva kilometra. Svaki metar do cilja je ravan večnosti. Ulazi u stadion, a bura aplauza se na stišava. Okrenuo se na tren, da vidi da li ga neko prati. Nema nikoga. Razmišljam sad: "Trči solo, svoju trku, nemoj da dozvoliš da padneš pre cilja ili proma-šiš stazu". Negde na sto metara do cilja Mimun po-bednik melburškog maratona kraj staze bodri Franju ritmičnim tapšanjem, a to su prihvatili i gledaoci na stazi. Sve prispele maratonce publika je dočekala na nogama uz salve aplauza. Krajnji poredak u maratonu na Olimpijskim igrama u Melburnu bio je: Prvo mesto: Mimun (Francuska, rezultat 2:25:00,0;). Drugo mesto: Mihalić (Jugoslavija, rezultat 2:26:32,0.) Treće mesto Karvonen (Finska, rezultat 2:27:47,0). Huan iz Koreje bio je četvrtoplasirani, peto mesto zauzima Kavašima iz Japana.

Na cilj pristiže i šestoplasirani maratonac Emil Zatopek, sasvim iscrpljen. Taj velikan atletike koji ovoga trenutka ispija gorčinu neuspeha. Na prošlim Olimpijskim igrama u Helsinkiju 1952. godi-ne, postavio je rekord koji verovatno niko neće usko-ro da obori. Tamo je u tri olimpijska dana za redom osvojio tri zlatne medalje na: 5.000. metara, 10.000. metara i u maratonu. Tada u toj olimpijskoj trci u Melburnu, Franjo Mihalić je prvi put pobedio Emi-la Zatopeka. Sastajli su se i pre ove trke u svim du-goprugaškim disciplinama.

Zamor „materijala“ ali i godine su učinile svoje. Sportisti moraju da znaju i osećaju kada se treba povući. Posle helsinške Olimpijade, Zatopek je trebao da okači šprinterice o klin. Međutim, želja za uspehom i pobedama bila je veća od njegovih realnih moći. Emil Zatopek je ostao i upamćen kao nesebičan čovek. Jedan je od retkih koji je svoje treninge svima koji su to tražili davao na uvid i da isprobaju. Retki su oni atletičari koji su mogli da izdrže taj pakleni trening. Trenirao je tri puta dnevno. Pored zagrevanja od nekoliko desetina kilometara i gimnastike, trčao je brzine. Sto puta 400. metara u toku trode-lnog dnevnog treninga. Iz tih razloga godinama niko nije mogao da podnese njegove ubitačne promene ritma.

Još se nije slegla radost i slavlje zbog osvojene medalje, a Mihalić Franjo i Drago Štritof dobili su poziv za ponoćnu novogodišnju trku u Sao Paolu. Počastvovani su, ali će razmisliti kada se vrate u Beograd. Idući je malo vremena za oporavak posle ovih Olimpijskih napora i uzbuđenja. Od obnavljanja Olimpijskih Igrara to je atletska disciplina i trče je atletičari koji su svojom slobodnom voljom to odabrali, a ne kao Filipides po vojnoj naredbi. Ipak, maraton je uvek manje više dramatičan, velika avantura. Ne sme se zaobići tragedija koja se dogodila 1912. godine na Olimpijadi u Švedskoj.

Portugalski maratonac Francisko Lazaro umro je na maratonskoj trci od hipohidroze. Sa manje kobnim posledicama na Olimpijadi 1908. godine, pr-ošao je italijan Dorando Pjetrija koji je pao tride-set metara pre cilja. Sudije su ga uspravile i prevele preko ciljne crte ali je odmah bio diskvalifikovan. Rigorozna su maratonska pravila. Surovi, ali i čarobno uzvišen i lep maraton. Tako otprilike Miha premotava tu svoju trku života. Intezitet tog sećanja se pojača u vreme svake Olimpijade. Uvek po završetku te uzvišeno lepe, čarobne i naporne trke u svojim mislima zaključio: „Od lakog života nema dugog života."